

พุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง
ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
BUDDHIST MANAGEMENT METHOD FOR DOI LUANG COMMUNITY FOREST
OF CONSERVATION OF WANG MUANG VILLAGE COMMITTEE AT WIENG SA
DISTRICT IN NAN PROVINCE

ธนวัฒน์ ทะโพนชัย^{1*},ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล²

Thanawat Taponchai^{1*}, Theeratas Rojkitjakul²

*Corresponding Author E-mail: Thanawattap.2023@gmail.com

Received July 26, 2026; Revised August 23, 2026; Accepted August 25, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรม สัมมปปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง 3. นำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 209 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพของการบริหารจัดการป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

¹ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านวังม่วง หมู่ที่ 1 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

¹ Wang Muang Village Headman's Office, Wiang Sa District, Nan Province

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตน่านเฉลิมพระเกียรติฯ

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Nan Buddhist Campus

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรม สัมมปปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง โดยภาพรวม มีระดับความสัมพันธ์สูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. แนวทางการประยุกต์หลักธรรมสัมมปปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง (1) สังวรปธาน คือ ความเพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ด้วยการมีสติยับยั้งชั่งใจ (2) ปหานปธาน คือ ความเพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ด้วยการพิจารณาประครองจิตที่จะละบาป (3) ภวานาปธาน คือ ความเพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดมี ด้วยการตั้งมั่นที่จะกระทำด้วยการอนุรักษ์ป่าชุมชน (4) อนุรักษนาปธาน คือ ความเพียรรักษากุศลธรรม ด้วยการกระทำให้มีการสืบสานแนวทางการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

คำสำคัญ: พุทธวิธีการบริหารจัดการ; การอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง; คณะกรรมการหมู่บ้าน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of management in the conservation of Doi Luang Community Forest by the village committee of Ban Wang Muang, Wiang Sa District, Nan Province. 2. To study the relationship between Sammappadhāna 4, Four Supreme Efforts, and the management in conserving Doi Luang Community Forest. 3. To propose a Buddhist approach to the management of Doi Luang Community Forest, conducted by the mixed methods research. The quantitative research involved a sample group of 209 samples who were residents in the area. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data from 10 key informants and analyzed them by descriptive interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall quality level of the Doi Luang Community Forest management by the Wang Muang Village Committee, Wiang Sa District, Nan Province, was at a high level. Regarding the aspect of Buddhist principles for management in conserving the Doi Luang Community Forest, all of which were at a high level. 2. The overall relationship between the Four Sammappadhāna principles and the management in conserving the Doi Luang Community Forest of the Wang Muang Village Committee, Wiang Sa District, Nan Province, showed a very high level of correlation with statistically significant level at

the 0.01. Therefore, research the hypotheses were rejected. 3. Guidelines for applying Sammappadhāna to the management in conserving the Doi Luang Community Forest, were as follows: (1) Sangvara-padhana is the effort to restrain and prevent unwholesome states that have not yet arisen through mindfulness and self-restraint. (2) Pahana-padhana is the effort to abandon unwholesome states that have already arisen by reflecting upon and sustaining the mind to abandon bad deeds. (3) Bhavana-padhana is the effort to bring about wholesome states that have not yet arisen through the firm intention to act toward community forest conservation. (4) Anurakkhana-padhana is the effort to maintain wholesome states by continuing and preserving guidelines for instilling awareness in community forest conservation.

Keywords: Buddhist management; Method for Doi Luang community forest of conservation; Wang Muang village committee

บทนำ

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาสมดุลของสภาพอากาศ ต้นน้ำลำธาร และเพิ่มความชุ่มชื้นเพื่อเกื้อกูลแก่ระบบนิเวศอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จึงได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการรักษา ฟื้นฟู เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ และสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (อุกริช พึ่งโสภา, 2558)

อย่างไรก็ตาม ในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ต่าง ๆ ยังคงประสบปัญหาการบุกรุกเผาป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย จนส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญมาจากข้อจำกัดเรื่องที่ดินเพาะปลูก และการที่เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง นำไปสู่การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนระยะสั้น โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีอัตราการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกข้าวโพดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (บัณชูร ลำคำ, 2557)

สำหรับพื้นที่ป่าชุมชนดอยหลวง บ้านวังม่วง ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้หายาก แม้ว่าแนวทางการอนุรักษ์ที่ได้ผลดีที่สุด คือการสร้างการรับรู้และ

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ที่ผ่านมาการบริหารจัดการป่าชุมชนดอยหลวงยังคงประสบปัญหาจากการขาดความเอาใจใส่ และมีการปล่อยปละละเลยจนเกิดการทำลายพื้นที่ป่าชุมชนขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว, 2568)

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พบว่าปัญหาการบุกรุก และขาดการดูแลรักษาป่าชุมชนที่แท้จริงเกิดจากการขาดวิถีแห่งธรรมะในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้โดยการน้อมนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเรื่อง สัมมปาปธาน 4 (ธรรมะแห่งความเพียรชอบ 4 ประการในการระวัง ละ บำรุง และรักษาความดี) มาสอดประสานเข้ากับหลักการบริหารจัดการตามทฤษฎี POCCC (การวางแผน การจัดการองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม) เพื่อสร้างจิตสำนึกและกลไกการทำงานที่เข้มแข็ง ช่องว่างสำคัญของการบริหารจัดการที่ผ่านมา คือ การขาดการบูรณาการระหว่างหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนงานขององค์กรชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นโครงสร้างหลักในพื้นที่ ส่งผลให้การแก้ปัญหายังขาดมิติทางจิตปัญญาและความต่อเนื่องที่ยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำหลักพุทธวิธีตามหลักธรรม สัมมปาปธาน 4 มาประยุกต์ร่วมกับหลักทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมสัมมปาปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของการวิจัยโดยใช้แบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน บุคลากรปฏิบัติงานที่เป็นข้าราชการในส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 542 คน (งานทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงสา, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 209 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการผู้มีส่วนประสมการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว จำนวน 2 คน ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. หลักสัมมนา 4 และ 3. การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยหลวง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามที่นำไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 209 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดย 1. สถิติพรรณนา หาค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2. สถิติอนุมาน หาค่าความสัมพันธ์แบบ Pearson's Correlation เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา จากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ด้านการบริหารจัดการในภาพรวม

การบริหารจัดการ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	3.54	0.49	มาก
2. ด้านการจัดการองค์กร	4.04	0.71	มาก
3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	4.03	0.71	มาก
4. ด้านการประสานงาน	4.05	0.71	มาก
5. ด้านการควบคุม	4.03	0.71	มาก
ภาพรวม	3.93	0.66	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพของการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง โดยภาพรวมตามทฤษฎีการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.93, S.D.=0.66) ระดับแปลผลในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การบริหารจัดการโดยภาพรวม	ตัวแปรตาม				
			1. การวางแผน	2. การจัดการองค์กร	3. การบังคับบัญชาสั่งการ	4. การประสานงาน	5. การควบคุม
หลักสัมปธาน 4	0.704**		0.603**	0.728**	0.694**	0.839**	0.576**
1. สักรปธาน	0.483**		0.403**	0.504**	0.475**	0.653**	0.328**
2. ปธานปธาน	0.670**		0.579**	0.691**	0.662**	0.811**	0.536**
3. ภาวนาปธาน	0.321**		0.146*	0.381**	0.300**	0.517**	0.177*
4. อนุรักษ์นาปธาน	0.976**		0.907**	0.983**	0.972**	1.000**	0.928**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าหลักสัมปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก มีการประยุกต์หลักสัมปธาน 4 ธรรมะแห่งความเพียรในการบริหารจัดการ เป็นกรอบที่ส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ทั้งข้อ สักรปธาน ปธานปธาน ภาวนาปธาน และอนุรักษ์นาปธาน ส่งผลให้การอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับซึ่งสมมติฐาน

3. พุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การบูรณาการใช้หลักธรรมสัมปธาน 4 เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงประสิทธิภาพการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนทั้งด้านการวางแผน การจัดการองค์กร การประสานงาน การสั่งการ การควบคุม โดยเริ่มจาก สักรปธาน การมีความเพียรระวังไม่ให้เกิดอกุศลธรรมขึ้น ด้วยการคิดไตร่ตรองวางแผนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ตามด้วยปธานปธาน การเพียรละอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ด้วยการจัดการเหตุปัจจัยภายในขององค์กรด้วยการวางรูปแบบโครงสร้างเพื่อ

ขจัดปัญหา ต่อด้วยภาวนาปธาน การเพียรสร้างกุศลธรรมให้เกิดขึ้นด้วยการบังคับบัญชาสั่งการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และอนุรักษนาปธาน การรักษากุศลธรรมให้มั่นคงไว้ด้วยการประสานงานทั้งภายใน และภายนอกองค์กรเพื่อส่งต่อเจตนารมณ์ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้กับคนรุ่นต่อไป อีกทั้งยังสามารถนำภาพรวมของหลักธรรมสัมมปปธาน 4 คือ ธรรมะแห่งความเพียร ด้วยการเพียรควบคุมดูแลองค์การ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมปปธาน 4 โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.93$, S.D.=0.66) ระดับแปลผลในระดับมาก ผันแปรไปตามตัวแปรที่ตอบสนองในกระบวนการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง สามารถอธิบายได้ว่า หลักการบริหารจัดการผสมผสานกับหลักสัมมปปธาน 4 สามารถขับเคลื่อนกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักสัมมปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ผันแปรไปตามตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิจิตรวรเวท (มานัส มารยาท) และพระมหาสุเมฆ สมานิตโต (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ โดยได้นำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา พบว่า ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติควรดำเนินการ แนวตามหลักสัมมปปธานมาใช้เป็นกรอบดำเนินการ ผันแปรไปตามตัวแปร ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 2 ขั้นตอน 4 ประเภท การป้องกันไม่ให้สูญหาย (สังวรปธาน) การปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนาปธาน) และการรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษนาปธาน)

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมสัมมปปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า หลักสัมมปปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การน้อมนำหลักธรรมสัมมปปธาน 4 ซึ่งเป็นธรรมะแห่งความเพียร ชอบกับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเกิดประสิทธิภาพขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิทย์ ดวงแสนพุด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม:

กรณีศึกษาป่าชุมชนกุ่มบ่อ บ้านวังน้ำมอก ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย โดยได้นำเสนอการวิจัยเพื่อศึกษาบริบททั่วไปของชุมชนศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนศึกษารูปแบบการบริหารจัดการป่าชุมชน และเพื่อจัดทำแผนการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมปนาท แก้วนา (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ: กรณีศึกษา วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่มริม ตำบลโป่งแยง ตำบลแม่แรม ตำบลสะลวง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บูรณาการร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประพันธ์ สิริปัญญา และจิรกิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมแนวคิดและการจัดการเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย โดยศึกษารูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาพัฒนานโยบายและกลไกการขับเคลื่อนหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่า 1. รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ปัจจุบันมีการจัดการรูปแบบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 2. การพัฒนานโยบายและกลไกการขับเคลื่อนหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่าภาครัฐควรประกาศนโยบายให้ชัดเจนและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ 3. หลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่ารัฐควรปลูกฝังหลักทางพระพุทธศาสนาให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติมีการดูแลระบบนิเวศให้ยั่งยืน

3. การนำเสนอพุทธวิถีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธวิถีตามหลักสัมมปชาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ได้มีการประยุกต์ใช้หลักสัมมปชาน 4 กับการบริหารจัดการ ส่งผลให้มีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเดช ชวะเดช และทองงามสุดสน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักปชาน 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร พบว่า 1. ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์หลักปชาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน บุคลากร มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลัก

สัมมนูปธาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากร ที่มีอายุและระดับ การศึกษาต่างกัน สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันรายคู่ พบว่าค่าเฉลี่ยบุคลากร ที่มีอายุ 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 3.9161 ในด้านหลักปธานปธาน และค่าเฉลี่ยบุคลากร ที่มีอายุ 40-49 ปี ด้านหลักภวานาปธาน ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 3.9206 และค่าเฉลี่ยบุคลากร ที่มีอายุ 30-39 ปี ด้านหลักอนุรักษนาปธาน ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.9097 สูงกว่าอายุอื่น ๆ 3. บุคลากร มีข้อเสนอแนะในการประยุกต์หลักปธาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรภายในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากการบูรณาการหลักสัมมนูปธาน 4 ได้แก่ สังวรปธาน ปธานปธาน ภวานาปธาน อนุรักษนาปธาน กับหลักการบริหารจัดการ POCCC ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การประสานงาน การสั่งการ การควบคุม โดยนำเสนอในรูปแบบขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “พุทธวิถีแห่งการบริหารจัดการ” โดยสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “พุทธวิถีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” สามารถอธิบายได้ดังนี้

การประยุกต์หลักสัมปทาน 4 การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง 5 ด้าน สามารถขยายความได้ดังนี้

1. สังวรปทาน ความเพียรระวังมิให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น มิให้เกิดขึ้นได้ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงจึงเพียรระวังมิให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ด้วยการวางแผนการดำเนินงานเป็นสำคัญ

2. ปหานปทาน ความเพียรละอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้สิ้นไป คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง จึงเพียรจัดการองค์การอยู่เสมอเพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขโดยด่วน ผ่านโครงสร้างการบริหารองค์การที่มีอยู่ตลอดจนการลำดับความสำคัญของปัญหา

3. ภาวนาปทาน ความเพียรสร้างกุศลธรรมให้เกิดขึ้น คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ได้น้อมนำหลักธรรมในด้านการเพียรสร้างกุศลธรรมตามแนวทางการประสานความร่วมมือในชุมชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

4. อนุรักษนาปทาน ความเพียรรักษากุศลธรรมให้คงมั่น คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง การเพียรรักษาและส่งเสริมในกุศลธรรม ทำความดีให้เจริญงอกงามไปพลุลยิ่งขึ้นโดยการรักษาส่งเสริมคุณธรรมให้มั่นคงอยู่

การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ทั้ง 5 ด้าน สามารถขยายความได้ดังนี้

1. การวางแผน คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการคิดวิเคราะห์ล่วงหน้า เพื่อกำหนดเป้าหมาย แนวทาง และขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การจัดการองค์การ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการ จัดระเบียบบุคลากร นำทางและควบคุมทรัพยากรอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. การประสานงาน คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการจัดระเบียบการทำงาน การติดต่อสื่อสารและการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การสั่งการ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการที่เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โดยใช้การสื่อสาร การจูงใจ และภาวะผู้นำ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานบรรลุ

เป้าหมายองค์กร ผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น ออกคำสั่งโดยตรง มอบหมายงาน และการสอนงาน

5. การควบคุม คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการบริหารจัดการในการตรวจสอบ วัตถุประสงค์ มาตรฐาน แผนงาน เพื่อป้องกันความเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในชุมชน ตามความต้องการของประชาชน และมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ
2. นโยบายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรคณะกรรมการหมู่บ้าน ฝึกอบรมทักษะด้านการสื่อสารองค์กร การสื่อสารเชิงบวกและการจัดการองค์ความรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจ
3. นโยบายการสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกมีนโยบายส่งเสริมการบูรณาการข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
4. นโยบายการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้การประมวลผลข้อมูลเชิงสถิติ มาวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค มาประกอบการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ควรมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำระบบการบริหารภายในองค์กร ลดขั้นตอนจากการแก้ไขปัญหาผ่านการจัดทำโครงการ
2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ควรสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในองค์กรคณะกรรมการหมู่บ้าน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น แต่มีเป้าหมายและพันธกิจร่วมกันคือการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มีความมั่นคงยั่งยืน
3. การพัฒนาป่าชุมชนดอยหลวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ด้วยกระแสของการตื่นตัวในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับกระแสด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านที่เติบโตขึ้นมาก
4. การส่งเสริมอาชีพจากกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชุมชน การปลูกพืชดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านวังม่วงในอดีต สามารถใช้ประโยชน์จากการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนไปพร้อมกับการสร้างอาชีพได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรม ขรวาสาธรรม พรหมวิหาร
2. การศึกษาวิจัยปัจจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความเชื่อทางพุทธศาสนากับการอนุรักษ์ป่าชุมชน
3. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์หลักธรรมทางพุทธศาสนากับนวัตกรรมเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์ และคณะ. (2567). การบูรณาการหลักสัมมปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 24(3), 257-270.
- พระครูพิจิตรวรเวท (มานัส มารยาท) และพระมหาสุเมธ สมานิตโต. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(1), 273-284.
- สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาป่าชุมชนภูบอบ บ้านวังน้ำมอก ตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 93-107.
- กัมปนาท แก้วนำ. (2566). การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ: กรณีศึกษาวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารธรรมสาส์น*, 2(1), 67-76.
- พระมหาประพันธ์ สิริปัญญา และจิรกิตต์ภณ ปิริยสุวัฒน์. (2560). *นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดและการจัดการเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรเดช ขวเดช และนางทองงาม สุดสน. (2566). การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2), 745-757.

- อุกริช พิงส์โสภา. (2558). ปาฐกถาพิเศษ โครงการพัฒนาศักยภาพข้าราชการ พนักงาน และ ลูกจ้างของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดน่าน. น่าน: สำนักงานจังหวัดน่าน.
- บัณฑิต ลำซำ. (2557). บรรยายพิเศษ โครงการรักษ่อน่าน เรื่อง บริบทและยุทธศาสตร์ของการรักษา่อน่าน. น่าน: มูลนิธิรักษ่อน่าน.
- สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปัว. (2568). แผนพัฒนาหมู่บ้านวังม่วง พ.ศ.2566-2570. น่าน: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปัว.
- งานทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงสา. (2568). ข้อมูลทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. น่าน: ที่ว่าการอำเภอเวียงสา.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory analysis* (3rd ed.). New York : Harper and Row.